

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2010 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2009

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä huhtikuuta 2010 lähettänyt hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2009 (K 5/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan ja ulkoasiainvaliokuntaan ja samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jouko Tuloisela, neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja ja vanhempi osastoesiupseeri Tapani Hyötyläinen, puolustusministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta toteaa, että puolustusministeriön hallinnonalalla vuoden 2009 keskeinen tapahtuma oli turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistuminen. Valiokunta pitää Suomen puolustuksen kehittämistä noin 8 vuoden aikajänteellä linjaavia selontekoja välttämättöminä myös jatkossa. Puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen vaatii pitkäjänteisyyttä. Mittavien materiaalihankkeiden suunnittelu-, hankinta- ja elinkaaripäivitykset vievät useita kymmeniä vuosia, mikä korostaa hallituskautsien yli vaadittavaa sitoutumista puolustuskyvyn ylläpitämiseen.

Selontekoprosessiin liittyen puolustushallinnolle on annettu lukuisia selvitystehtäviä, joista valtaosa valmistuu loppuvuodesta 2010. Yksi selvitystehtävistä koskee unionin avunantovel-

voitteen ja yhteisvastuulausekkeen vaikutuksia puolustushallinnon alalla. Selvitystyön tavoitteena on kartoittaa puolustushallinnon valmiudet velvoitteiden toteuttamiseen sekä avun antamisen että vastaanottamisen näkökulmasta. Toimenpidekertomuksessa todetaan, että tämä selvitystyö valmistuisi toukokuussa 2010. Valiokunta edellyttää, että eduskuntaa informoidaan välittömästi selvitystyön tuloksista niiden valmistuttua.

Valiokunta toteaa, että EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö on Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä tuomassa myös muita uusia merkittäviä yhteistyömuotoja. Suomen kannalta keskeinen uusi yhteistyömuoto on pysyvä rakenteellinen yhteistyö, jossa hallukkaat ja kyvykkäät unionimaat voivat syventää yhteistyötään puolustuspolitiikan alalla. Myös tämän hankkeen etenemisen osalta eduskunnan oikea-aikainen informointi on tärkeää.

Kotimaan puolustuksen keskeiset haasteet vuonna 2009

Varusmiespalvelukseen astui vuonna 2009 noin 28 000 miestä. Varusmiespalveluksen loppuun saakka suoritti noin 23 000 miestä, eli noin 17 % miehistä keskeytti palveluksen eri syistä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että keskeyttämisprosenttia saadaan oleellisesti laskettua nykyisestä. Tähän päämäärään pääsemiseksi on erilaisia keinoja. Ennakkoterveystarkastuksia tulee edelleen kehittää, jotta turhilta palveluskeskeyttämisiltä välttyttäisiin.

Keskeinen keino varusmiesten palvelusmotivaation ylläpitämiseen — toimenpidekertomuksen mukaan varusmiehistä 2/3 pitää saamaansa koulutusta tärkeänä — on kuitenkin asevelvollisuuden kehittäminen. Valiokunta toteaa, että asevelvollisuuden kehittämisestä käydään laajaa kansalaiskeskustelua ja myös puolustushallinnon asettamat työryhmät tutkivat asiaa. Valiokunta näkee, että seuraavassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa on välttämättöntä konkretisoida niitä keinoja, joilla varusmiespalvelusta voidaan kehittää.

Kertausharjoituksissa koulutettiin vuonna 2009 noin 25 800 reserviläistä ja puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten kautta 7 700 reserviläistä. Puolustusvoimat tilasi lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä sotilaallisia kursseja, joihin osallistui noin 8 000 reserviläistä. Valiokunta toteaa, että reserviläiskoulutus on näillä koulutusmäärillä kestävällä tasolla. Tämä taso tulee säilyttää myös jatkossa.

Eduskunnan lausumat

Puolustusvaliokunta katsoo, että toimenpidekertomuksessa olevat valiokunnan aloitteesta hyväksytyt lausumat ovat edelleen tarpeellisia ja ne tulee säilyttää:

— Puolustusvoimien toiminta työnantajana (HE 199/2005 vp)

— Asevelvollisten taloudelliset etuudet (HE 37/2007 vp).

Eduskunta edellytti lausumassaan koskien puolustusvoimien toimintaa työnantajana, että puolustusvoimat toimii jatkossakin hyvän työnantajan tavoin ja suhtautuu palvelussuhteen jatkoa

koskeviin pyyntöihin lähtökohtaisesti myönteisesti painottaen erityisesti alle 60 prosentin eläkekertymän merkitystä jatkoaikaa harkittaessa. Valiokunta toteaa, että lausuman tavoitteena oli joustavoittaa puolustusvoimien virkamiesten eroamisikää, jotta Pääesikunta voisi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että virkamies voi jatkaa palveluaan samassa virassa eroamisiän jälkeen määrääjän, kuitenkin enintään siihen saakka, kun virkamies täyttää 68 vuotta, ja sotilasvirassa oleva virkamies siihen saakka, kun hän täyttää 55 vuotta. Eläkekertymä ei anna virkamiehelle subjektiivista oikeutta jatkaa eroamisiän jälkeen palveluaan, jos jatkomahdollisuuksien myöntäminen ei ole puolustusvoimien kannalta toiminnallisesti tarkoituksenmukaista. Valiokunta toteaa, että lausuman piiriin kuuluvia henkilöitä on vuosittain merkittävä määrä, mikä puoltaa lausuman säilyttämistä. Valiokunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen lausuman toteutumisen tämänhetkisestä tilanteesta.

Asevelvollisten taloudellisten etuuksien osalta eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellytti lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen. Valiokunta toteaa, että tämän lausuman säilyttäminen on tarpeen jo senkin takia, että asevelvollisuuden kehittämisessä varusmiesten taloudelliset sosiaaliset etuudet ovat tärkeässä roolissa. Valiokunta näkee tarpeen saada syksyn 2010 kuluessa puolustusministeriöltä selvitys varusmiesten taloudellisten sosiaalisten etuuksien kehittymisestä.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi ulkoasianvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton siitä, että seuraavaan selontekoon sisällytetään seikkaperäinen arvio siitä, miten puolustusvoimien rakenteita kehitetään tulevilla selontekokausilla. Toinen puolustushallinnolle annettu selvitystehtävä koski pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön syventä-

mistä ja eduskunnan informointia tähän yhteistyöhön liittyvien mahdollisten uusien hankkeiden osalta.

Ensimmäisen selvitystehtävän osalta toimenpidekertomuksessa todetaan, että arviointityön määräaika on syyskuun loppu 2010. Puolustusvaliokunta edellyttää, että puolustusvoimat esittelee tämän selvitystyön tuloksia vielä tämän vaalikauden aikana. Toisen selvitystyön osalta puolustusvaliokunta katsoo, että sen on tarpeen

saada kokonaisvaltainen selvitys pohjoismaisen puolustuspoliittisen NORDEFCO-yhteistyön nykytilasta syysistuntokauden alussa.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Korkeaoja /kesk
vpj. Olli Nepponen /kok
jäs. Thomas Blomqvist /r
Pekka Haavisto /vihr
Juha Hakola /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Reijo Kallio /sd

Saara Karhu /sd
Inkeri Kerola /kesk
Jaakko Laakso /vas
Juha Mieto /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.